

ČEŠI NA SÍTÍCH, DŮVĚRA A POLARIZACE V DOBĚ PANDEMIE

VÝZKUMNÁ ZPRÁVA, 2021

Alena Macková (amackova@fss.muni.cz)

Martina Novotná

Klára Procházková

Jakub Macek

Lenka Hrbková

MUNI
FAKULTA
SOCIÁLNÍCH
STUDIÍ

— PODPOŘENO —
 GAČR
GRANTOVÁ AGENTURA ČESKÉ REPUBLIKY

PŘEDMLUVA

Cílem této výzkumné zprávy je informovat odbornou i širokou veřejnost o vybraných základních zjištěních z dotazníkového šetření, které proběhlo v rámci výzkumného projektu **Politická polarizace v České republice: Případ vícestranického systému** (GA19-24724S; 2020-2022) financovaného Grantovou agenturou České republiky. Hlavní řešitelkou projektu vedeného na **Katedře mediálních studií a žurnalistiky na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity** je Mgr. et Mgr. Alena Macková, Ph.D.

Záměrem tohoto mezioborového projektu je výzkum polarizace veřejného mínění v České republice. Kromě porozumění charakteru polarizace a identifikací polarizovaných skupin a témat se projekt zabývá možným akcelerátorem polarizačních procesů – konzumací informací s důrazem na problematiku online sociálních sítí. Ty a s nimi související jevy (selektivní expozice, ozvěnové komory, negativita a neslušnost) totiž podle řady teorií mohou posilovat rozdělování společnosti.

V návaznosti na cíle projektu se tato výzkumná zpráva zaměřuje na to, **kde lidé získávají informace a jak zpracovávají ty, které se k nim dostávají na online sociálních sítích**. Dále se věnuje tomu, **jak moc jsou lidé polarizovaní, jak silně vnímají společnost jako rozdělenou**. V neposlední řadě se pak zpráva soustředí na to, **jak moc se míra polarizace a různé typy důvěry proměnily od počátku do konce roku 2020, tedy během pandemie covid-19**. K meziročnímu srovnání klíčových jevů a postojů posloužila data z projektu **Důvěra v média ve fragmentovaném mediálním prostředí: Případ České republiky** (GAČR, GA19-09103S; 2019-2020).

Zpráva představuje základní popis klíčových jevů a nemá ambici být hlubokou analytickou sondou – k tomu budou sloužit odborné studie připravované k publikaci ve vědeckých časopisech.

HLAVNÍ DATOVÝ SOUBOR (2020)

Velikost vzorku:	3763 respondentů
Termín sběru dat:	13. listopadu 2020 – 8. prosince 2020
Zadavatel sběru dat:	Masarykova univerzita
Realizace sběru dat:	FOCUS – Centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s r. o.
Financování sběru dat:	Grantová agentura České republiky, projekt GA19-24724S
Populace:	obyvatelé ČR ve věku 18 a více let
Konstrukce vzorku:	kvótní výběr (pohlaví, věk, vzdělání, velikost místa bydliště, kraj) směřující k reprezentativnímu zachycení populace
Metody dotazování:	standardizované rozhovory tváří v tvář s využitím elektronického dotazníku v notebooku (CAPI): 1225 úplných dotazníků, 267 tazatelů on-line vyplňování dotazníku (CAWI) realizované přes panel respondentů (Český národní panel): 2538 úplných dotazníků
Průměrná délka rozhovoru:	43 minut

DOPLŇUJÍCÍ DATOVÝ SOUBOR (2019/2020)

Velikost vzorku:	3251 respondentů
Termín sběru dat:	18. prosince 2019 – 23. února 2020
Zadavatel sběru dat:	Masarykova univerzita
Realizace sběru dat:	FOCUS – Centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s r. o.
Financování sběru dat:	Grantová agentura České republiky, projekt GA19-09103S
Populace:	obyvatelé ČR ve věku 18 a více let
Konstrukce vzorku:	kvótní výběr (pohlaví, věk, vzdělání, velikost místa bydliště, kraj) směřující k reprezentativnímu zachycení populace
Metody dotazování:	standardizované rozhovory tváří v tvář s využitím elektronického dotazníku v notebooku (CAPI): 1138 úplných dotazníků, 257 tazatelů on-line vyplňování dotazníku (CAWI) realizované přes panel respondentů (Český národní panel): 2113 úplných dotazníků
Průměrná délka rozhovoru:	43 minut

STRUKTURA ZPRÁVY A PREZENTACE DAT

Zpráva je rozčleněna do tří hlavních částí. První se zaměřuje na proměny v oblasti recepce zpravodajských informací, a to s důrazem na prostředí online sociálních sítí. Druhá část se věnuje diskuzím na online sociálních sítích a diskuzím o politických tématech. Závěrečná třetí část sleduje proměny v oblasti polarizace a vybraných forem sociální důvěry během pandemického roku 2020.

Data z hlavního datového souboru, který vznikl v rámci výzkumu polarizace a mediálních praxí na konci roku 2020, jsou v grafech a tabulkách označena „2020“, data „předpandemická“ z přelomu roku 2019 a 2020 jsou označena „2019/2020“.

Prezentovaná data zaokrouhlujeme na jedno desetinné místo, procenta na celá čísla.

ČÁST 1: ZPRÁVY

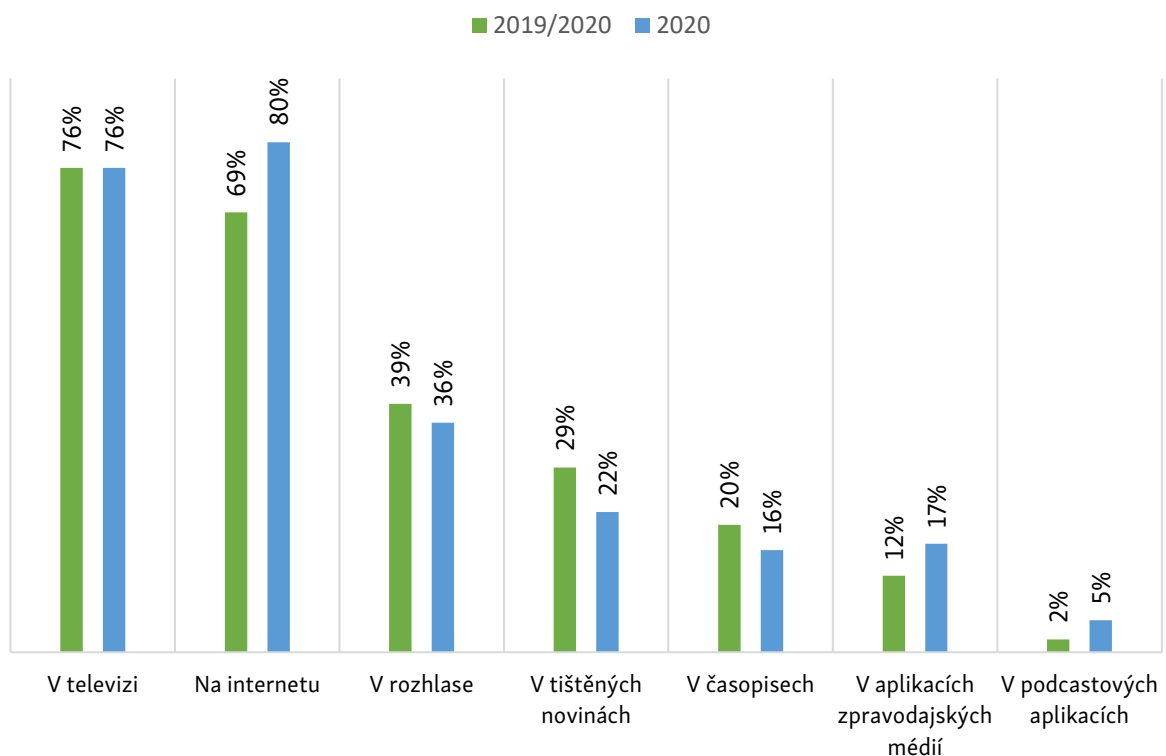
ZDROJE ZPRÁV

- › 98 % lidí sledovalo, četlo nebo poslouchalo zprávy alespoň někdy.
- › 80 % lidí získávalo na konci roku 2020 zprávy na internetu a jejich počet se tak oproti počátku přelomu roku 2019/2020 zvýšil o více než 10 %.
- › 67 % lidí získávalo zprávy na zpravodajských serverech.
- › 34 % lidí získávalo zprávy na online sociálních sítích.

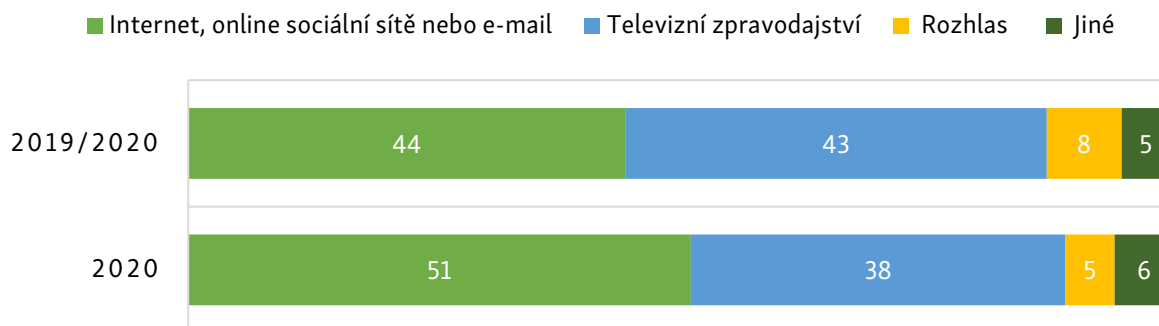
Během pandemického roku 2020 významně posílil zájem o získávání zpráv prostřednictvím internetu (Obr. 1). Obliba internetu jakožto zdroje zpráv překonala dokonce i televizi, jež byla do té doby dominantním zdrojem zpráv. Televize si nicméně co do počtu konzumentů zpravodajství v posledním roce ani nepolepšila ani nepohoršila. Zvýšení zájmu je patrné rovněž v případě podcastových a zpravodajských aplikací. K mírnému poklesu velikosti publika naopak došlo u tištěných médií (novin a časopisů).

Posílení významu internetu je podtrženo i tím, že **internet jako nejčastější zdroj zpráv uvádělo** na konci roku 2020 větší množství respondentů než v předchozím období (51 % oproti 44 % na přelomu roku 2019/2020; Obr. 2). Konkrétně se pak zvětšil zejména podíl těch, kteří získávají zprávy přímo ze zpravodajských serverů (z 59 % na 67 % z těch, již získávají zprávy na internetu) a ze sociálních sítí (z 26 % na 34 % z těch, již získávají zprávy na internetu) (Obr. 3).

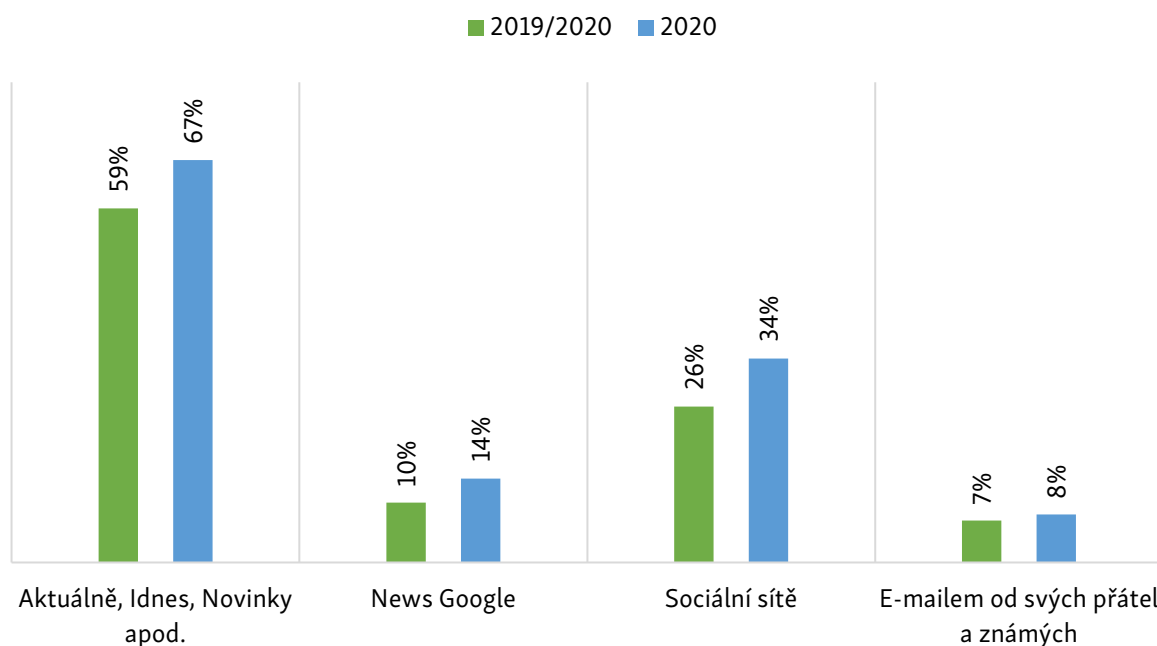
Obr. 1: „Kde všude zprávy čtete nebo sledujete?“ (z populace 18+)

Obr. 2: „Který z těchto typů médií při čtení nebo sledování zpráv používáte nejčastěji?“ (v %, z těch, kteří získávají zprávy)

Obr. 3: „Řekl/a jste, že zprávy sledujete na internetu. Kde konkrétně?“ (z populace 18+)

ONLINE SOCIÁLNÍ SÍTĚ A JEJICH UŽIVATELÉ

- › Během roku 2020 mírně narostl počet uživatelů online sociálních sítí – o 2 %. Nejvíce vzrostl podíl uživatelů Instagramu.
- › Téměř třetina lidí využívajících sociální sítě deklarovala, že je používá proto, aby byla v obraze o aktuálním dění, ale jen 16 % proto, aby měli přehled o politice.
- › 12 % uživatelů používalo online sociální sítě, aby mohlo diskutovat s lidmi, a stejný podíl uživatelů proto, aby mohli sdílet své názory.

Obecně online sociální sítě užívalo na konci roku 2020 74 % dospělé populace (Obr. 4). Oproti předchozímu roku se jedná o mírný nárůst o 2 %. Ten se odrazil i na samotných podílech uživatelů tří v České republice nejrozšířenějších sítí – Facebooku, Instagramu a Twitteru, přičemž největší nárůst jsme zaznamenali u Instagramu (Obr. 5). Za mírným meziročním nárůstem může stát fakt, že právě online sociální sítě a jejich aplikace mohly během pandemie v roce 2020 uživatelům zajišťovat kontakt s jejich blízkými (<https://zivotbehempandemie.cz/kontakty>). Uživatelů online sociálních sítí přitom nejvíce přibýlo zejména ve starších věkových skupinách (40+), a spíše mezi ženami, zatímco k nárůstu došlo napříč všemi vzdělanostními kategoriemi (Tab. 1).

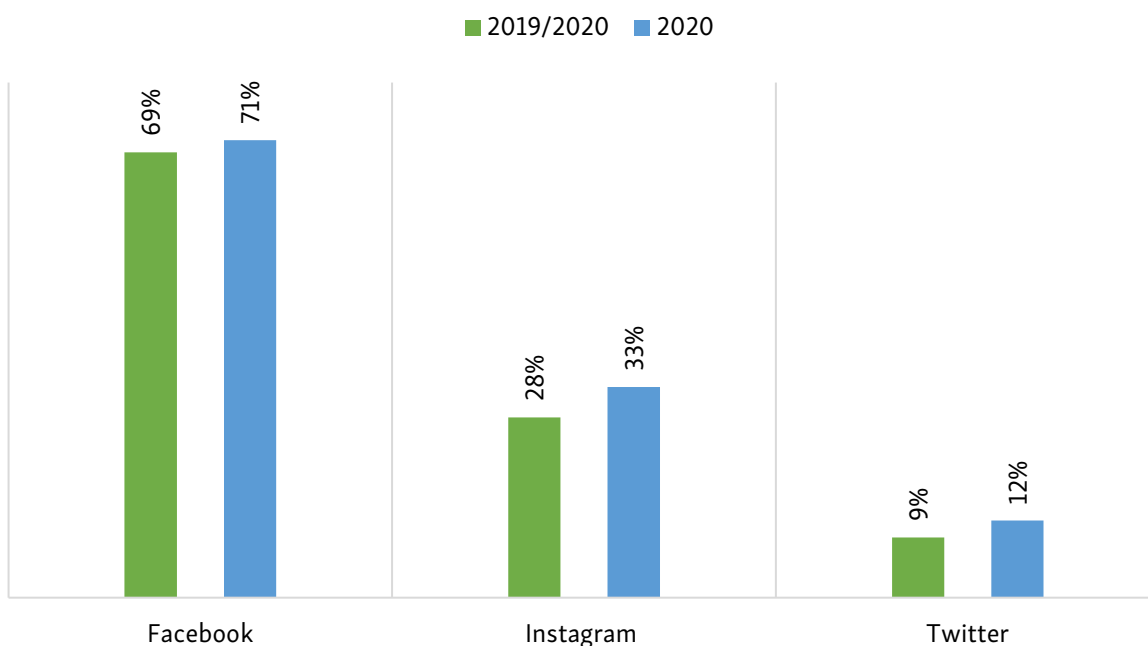
Nejčastěji zmiňovaným důvodem pro užívání online sociálních sítí byla právě snaha zůstat v obraze ohledně toho, co dělají známí a přátelé (Obr. 6). Tento důvod na konci roku 2020 uvedli častěji ženy a mladší lidé (ve věku do 44 let jej uvedla více než polovina). Pro ženy byly rovněž online sociální sítě nástrojem pro spojení s dalšími lidmi obvykleji než pro muže. Jako motivaci k využití sítě jej označilo 46 % žen oproti 36 % mužů. Kromě kontaktu s lidmi byly online sociální sítě rovněž významně užívány jako zdroj zábavy a vyplňování volného času – k tomu je tak využívali především mladší lidé a osoby se základním vzděláním.

Jak jsme už zmiňovali výše, během roku 2020 narostl podíl lidí, kteří na online sociálních sítích získávají zprávy, přičemž pro téměř třetinu uživatelů sítí byl „přehled o aktuálním dění“ všeobecně důležitou motivací k jejich používání. Zdaleka ne tak běžné je naopak využívání online sociálních sítí k diskuzím s druhými. Přestože se online diskuze mohou zdát všudypřítomné, sdílení svých názorů či zapojování se do diskuzí uvedlo jako důvod k používání online sociálních sítí jen 12 % jejich uživatelů.

Obr. 4: Podíly uživatelů online sociálních sítí v populaci 18+.

Obr. 5: Podíly uživatelů Facebooku, Instagramu a Twitteru v populaci 18+.

Tab. 1: Podíly uživatelů online sociálních sítí v populaci 18+ podle pohlaví, věku a vzdělání.

	2019/2020	2020
Pohlaví		
muži	68 %	73 %
ženy	76 %	84 %
Věk		
18-24	95 %	97 %
25-34	89 %	93 %
35-44	80 %	84 %
45-54	69 %	75 %
55-64	60 %	70 %
65 a více	54 %	65 %
Vzdělání		
základní	80 %	87 %
středoškolské bez maturity	72 %	79 %
středoškolské s maturitou	71 %	77 %
vysokoškolské	70 %	77 %

Obr. 6: „Jaké jsou důvody, proč vy osobně používáte sociální sítě?“ (2020)

ZPRÁVY A INFORMACE NA ONLINE SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

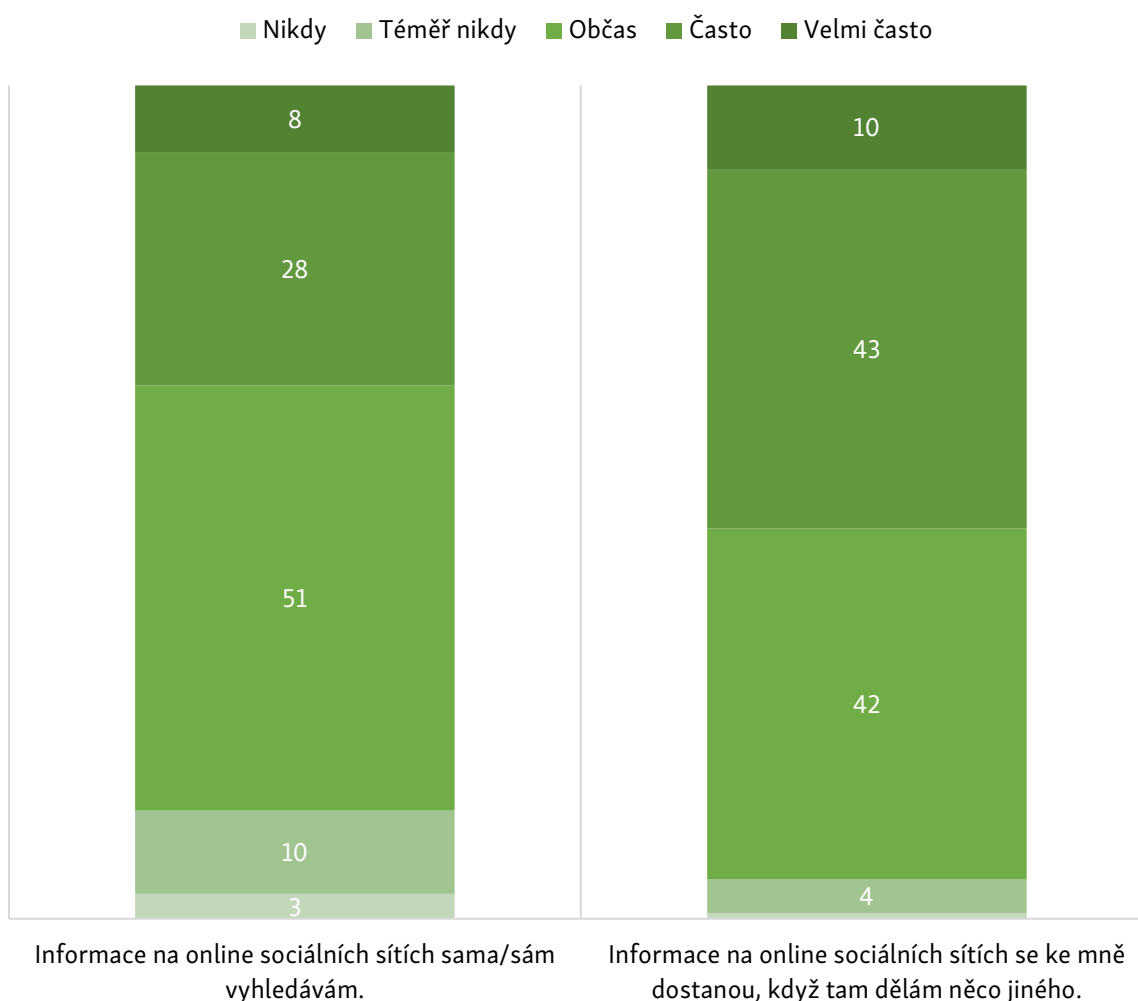
- › 95 % lidí se ke zprávám a informacím na online sociálních sítích dostávalo alespoň občas náhodně – tedy aniž by zde informace sami aktivně vyhledávali.
- › Téměř polovina uživatelů online sociálních sítí (49 %) je na konci roku 2020 označila za spíše či velmi důležité pro svou informovanost o aktuálním dění. 61 % je pak považovalo za důležité pro informování se o životě v blízkém okolí.
- › 26 % uživatelů online sociálních sítí označilo čtení zpráv na online sociálních sítích za zbytečné.
- › Pouze 14 % uživatelů online sociálních sítí se domnívalo, že nemusí rozpoznat falešné zprávy na sítích.

Poměrně rozšířeným jevem na online sociálních sítích je takzvané náhodné vystavení informacím. K těm se tímto způsobem mohou dostat i lidé, kteří se jinak zprávám různého typu z různých důvodů vyhýbají. Více než polovina z těch, již získávali informace či zprávy na sociálních sítích, deklarovala, že se k nim dostávají často (nebo velmi často) nezáměrně. Záměrné vyhledávání informací naopak nebylo až tak běžné, a často nebo velmi často jej činilo jen 36 % uživatelů (Obr. 7).

Online sociální sítě jsou důležitým informačním kanálem nejen ve vztahu ke zpravodajským informacím (Obr. 8). Pro velkou část uživatelů hrají důležitou roli v udržování si přehledu o aktuálním dění v blízkém sociálním a geografickém okolí (k tomu mohou sloužit např. přátelé na sítích, zájmové skupiny, stránky či profily spolků, klubů, lokálních institucí či médií a místních zpravodajů). Nárůst důležitosti online sociálních sítí jakožto zdroje informací o lokálním dění jsme ovšem zaregistrovali už v předchozích letech, jedná se tedy o pokračující trend (*Stará a nová média v každodennosti českých publik. Výzkumná zpráva, Macek 2015*).

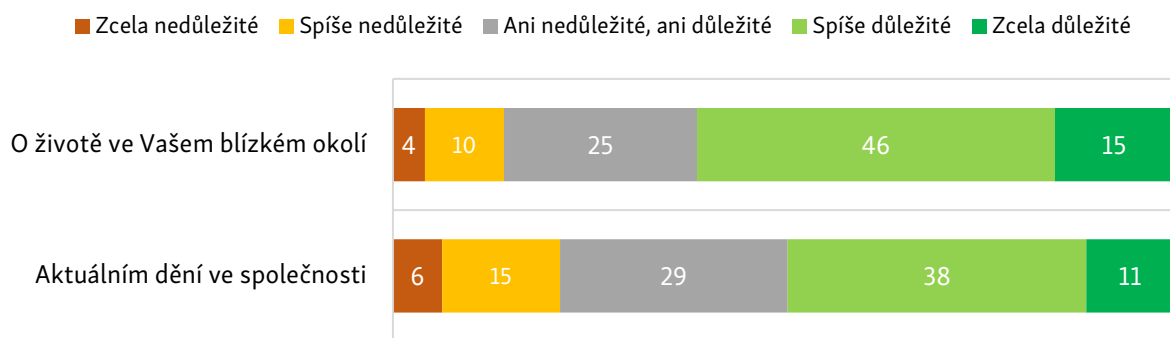
I přes rostoucí význam online sociálních sítí v recepci zpráv se na nich nemalý podíl jejich uživatelů snaží tomuto typu obsahů aktivně vyhýbat (Obr. 9). Získávání zpráv touto cestou totiž považují za zbytečné (26 %) a část uživatelů se množstvím času, které zde zprávám věnuje, snaží zredukovat (31 %). Jedním z důvodů pro vyhýbání se zprávám na online sociálních sítích byly obavy ohledně pravosti informací (49 %), nicméně více než polovina uživatelů online sociálních sítí (56 %) v šetření deklarovala, že takové falešné zprávy dokáže spolehlivě rozpoznat. Pouze 14 % dotazovaných uživatelů online sociálních sítí naopak vyjádřilo pochybnosti o své schopnosti identifikovat zprávy nepravdivé či smyšlené.

Obr. 7: „Rekl/a jste, že získáváte zprávy či informace na online sociálních sítích. Upřesněte nám, prosím, jak často se k nim dostáváte následujícími způsoby.“ (2020; N=1742; v %).

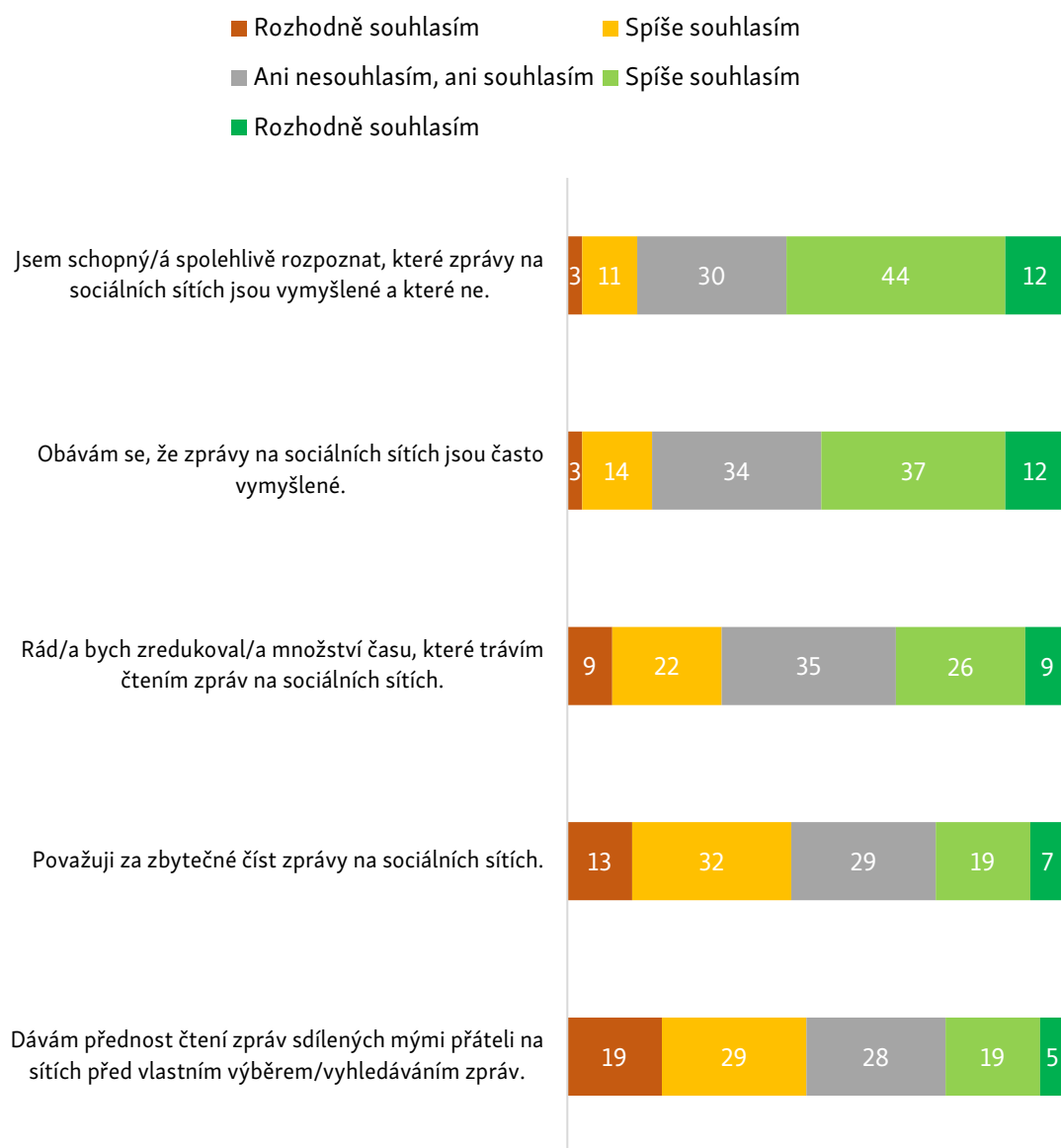

Obr. 8: „Jak moc důležité jsou pro Vás osobně sociální sítěv tom, abyste zůstali informováni o...“ (2020; N=2792; v %)

Obr. 9: „Do jaké míry souhlasíte následujícími tvrzeními, které popisují Vaši zkušenost se čtením zpráv na sociálních sítích?“ (2020; N=2742; v %).

ČÁST 2: DISKUZE A POLITIKA NA ONLINE SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

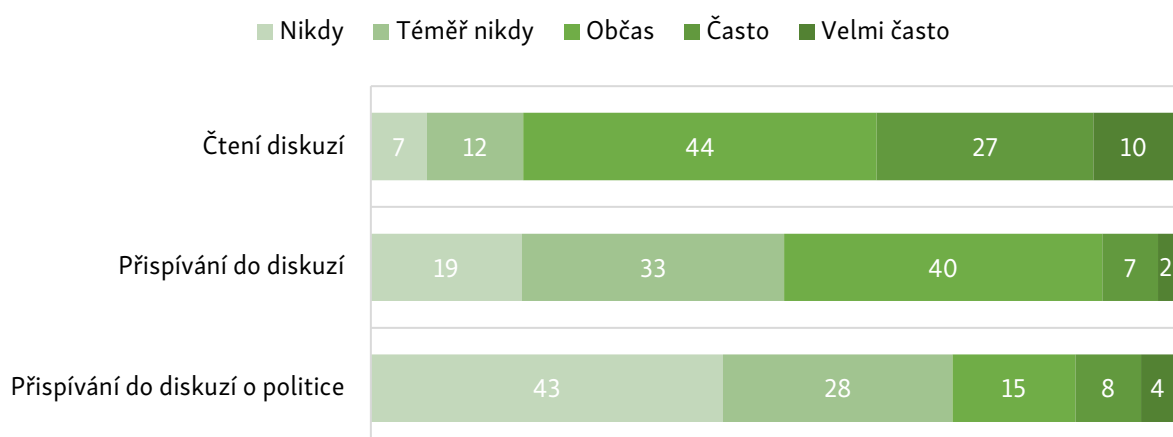
DISKUZE NA SÍTÍCH A POLITICKÉ DISKUZE

- › 81 % uživatelů online sociálních sítí se na nich alespoň občas věnovalo čtení různých diskuzí, aniž by do nich přispívali.
- › Do diskuzí na sítích přispívalo na konci roku 2020 alespoň občas 49 % uživatelů sítí. Do politických diskuzí se zapojovalo jen 27 %.
- › Více než polovina uživatelů sítí nepřispívala do politických diskuzí na sítích nikdy.
- › Do politických diskuzí se zapojovali častěji muži než ženy.

V souvislosti s polarizací společnosti je často zmiňována role diskuzí na online sociálních sítích a jejich vliv na rostoucí názorovou propast. Už předchozí výzkumy (např. Macková 2017; [Stará a nová média, participace a česká společnost: výzkumná zpráva](#)) však ukazují, že se čeští občané diskuzím, a to zejména těm politickým, na online sociálních sítích spíše vyhýbají (respektive se do nich nezapojují). Zatímco čtení diskuzí je mezi uživateli online sociálních sítí poměrně rozšířené (nikdy nebo téměř nikdy diskuze nečte jen 19 % uživatelů), těch, kteří do diskuzí nikdy či téměř nikdy aktivně nepřispívají, je více než polovina (Obr. 10). U politických témat je tato neochota zapojovat se do diskuze ještě vyšší (71 %). Naopak často či velmi často se politických diskuzí účastní jen 12 % uživatelů sítí (ve srovnání s předchozími výzkumy však i toto číslo mírně vzrostlo; [Stará a nová média, participace a česká společnost: výzkumná zpráva](#)).

O politice obecně, a to jak na sítích, tak i v přímém kontaktu s přáteli či známými, diskutují častěji muži než ženy (Tab. 2; pro srovnání Vochocová, Štětka a Mazák 2016). Konkrétně do diskuzí na online sociálních sítích se alespoň občas zapojuje 29 % mužů a 19 % žen z řad uživatelů sítí. Významné rozdíly v tomto ohledu naopak nenajdeme mezi vzdělanostními skupinami. Co se týče věkových skupin, data z konce roku 2020 ukazují, že u nejstarších věkových kategorií je patrná spíše vyšší frekvence diskuzí o politice odehrávajících se tváří v tvář (Tab. 3).

Obr. 10: „Jak často diskuze na sociálních sítích čtete, aniž byste do nich přispíval/a? Jak často se zapojujete do diskuzí na sociálních sítích? Diskutujete o politice a veřejném dění na online sociálních sítích?“ (2020; v %; z uživatelů sítí)

Tab. 2: „Někteří lidé se o politice a veřejném dění baví často, zatímco jiní ne. Jak často se bavíte o politice v následujících situacích Vy?“ (2020).

		Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Velmi často
Povídáme si o politice a veřejném dění se členy rodiny či přáteli a známými.	muži	8 %	22 %	31 %	25 %	15 %
	ženy	11 %	31 %	28 %	20 %	11 %
Diskutuji o politice a veřejném dění na online sociálních sítích.	muži	49 %	22 %	15 %	9 %	5 %
	ženy	56 %	25 %	11 %	6 %	2 %

Tab. 3: „Někteří lidé se o politice a veřejném dění baví často, zatímco jiní ne. Jak často se bavíte o politice v následujících situacích Vy?“ (2020).

		Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Velmi často
Povídáme si o politice a veřejném dění se členy rodiny či přáteli a známými.	18-24	12 %	26 %	27 %	23 %	12 %
	25-34	10 %	30 %	29 %	20 %	10 %
	35-44	12 %	31 %	27 %	18 %	12 %
	45-54	10 %	28 %	29 %	21 %	12 %
	55-64	7 %	23 %	30 %	25 %	14 %
	65 a více	5 %	23 %	31 %	25 %	16 %
Diskutuji o politice a veřejném dění na online sociálních sítích.	18-24	48 %	27 %	15 %	7 %	2 %
	25-34	47 %	25 %	16 %	8 %	4 %
	35-44	50 %	27 %	11 %	8 %	4 %
	45-54	52 %	22 %	14 %	8 %	4 %
	55-64	55 %	23 %	12 %	7 %	4 %
	65 a více	60 %	20 %	11 %	6 %	3 %

POVAHA ONLINE DISKUZÍ

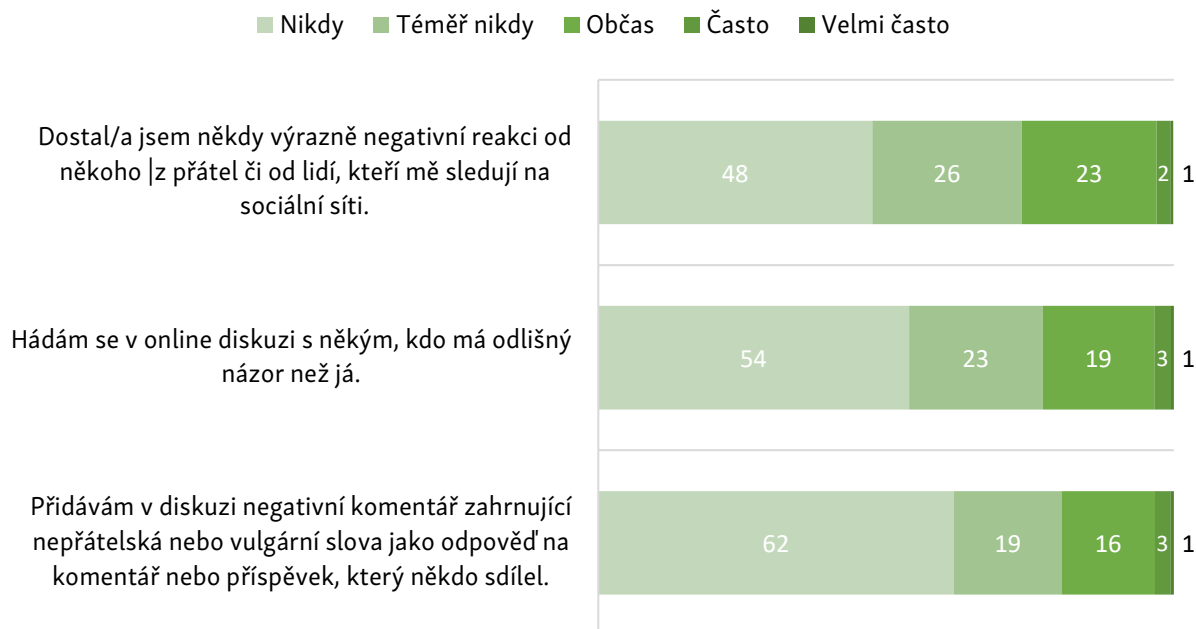
- › S výrazně negativními reakcemi v online diskuzích se pravidelně setkávala zhruba čtvrtina uživatelů, kteří diskuze četli či do nich aktivně přispívali.
- › 20 % online diskutujících alespoň občas do diskuzí přidávalo negativní komentáře.
- › 38 % z těch, kteří četli online diskuze či online diskutovali, často či velmi často ignorovalo ty diskuze, s nimiž názorově nesouhlasili.
- › 61 % čtenářů diskuzí a diskutujících by diskuze, s nimiž názorově nesouhlasili, alespoň občas označilo za stresující a rozčilující, 70 % je ale zároveň alespoň občas považovalo za zajímavé.

Mezi důvody, proč lidé nejsou příliš ochotni zapojovat se do některých diskuzí nebo se jim přímo vyhýbají, patří to, že jsou diskuze často vnímány a popisovány jako nekonstruktivní, agresivní, neslušné a vyhrčené (Macková 2017; Vochocová a kol. 2021). Podle našeho šetření se s výrazně negativními reakcemi ze strany diskutujících občas či častěji setkávala asi čtvrtina těch, kteří diskuze na sítích četli nebo do nich sami přispívali (4 % daných uživatelů se s takovou aktivitou potkávala často či velmi často). Téměř stejný podíl lidí se občas nebo častěji v diskuzích dohadovala, a asi pětina sama negativní komentáře alespoň občas do diskuzí přidávala. Naopak zcela se takovému typu jednání vyhýbalo 62 % respondentů (Obr. 11).

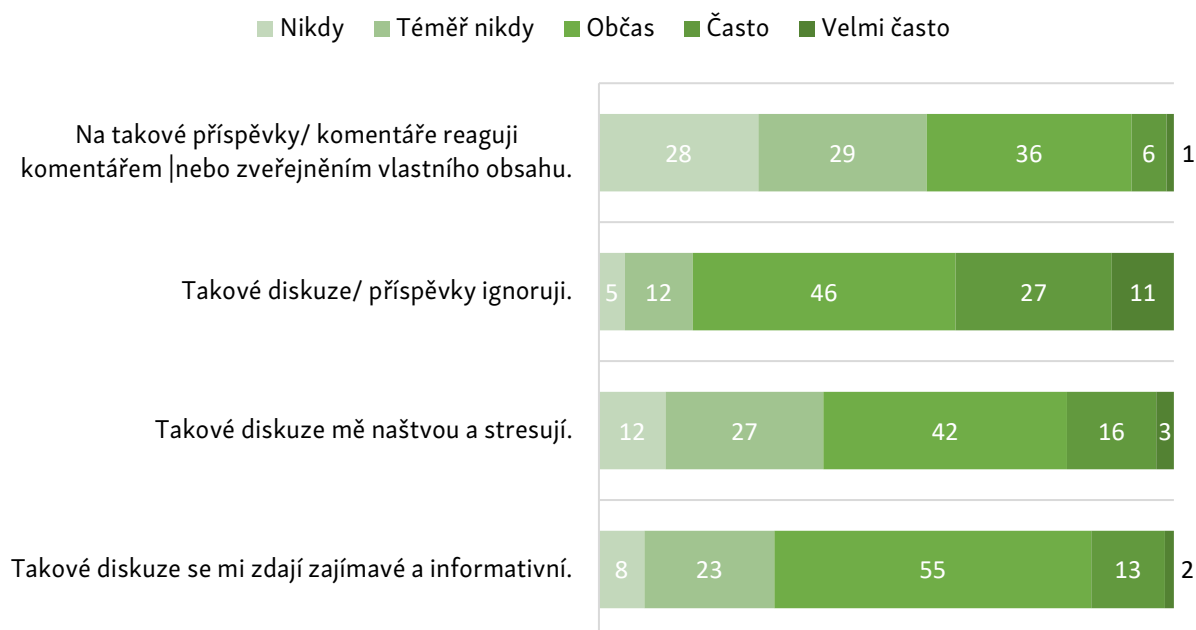
Pozornost vědců či akademiků se často zaměřuje také na **neochotu diskutovat s lidmi s jiným názorem**. Hovoří se o tzv. názorových/informačních/sociálních bublinách na online sociálních sítích, jež se vyznačují tím, že se lidé raději obklopují pouze osobami s podobnými postoji. Na konci roku 2020 více než třetina lidí (38 %), kteří četli diskuze nebo do nich přispívali, v šetření deklarovala, že se často nebo

velmi často vyhýbá takovým příspěvkům a diskuzím, které jsou názorově rozdílné či s nimi nesouhlasí. Alespoň občas tak činilo dalších 46 % (Obr. 12). Takové diskuze či komentáře, s nimiž názorově nesouhlasí, označilo za alespoň občas stresující či rozčilující 61 % čtenářů a diskutujících (19 % často či velmi často). Poměrně vysoký podíl uživatelů (70 %), kteří se někdy zapojovali do diskuzí na online sociálních sítích nebo je alespoň četli, naopak přiznal, že názorově heterogenní diskuze mohou být minimálně občas zajímavé a informativní.

Obr. 11: „Vykonal/a jste někdy některou z následujících aktivit?“ (2020; N=2580; v %).

Obr. 12: „Z Vaší zkušenosti, pokud diskutujete na sociálních sítích s lidmi, s nimiž nesouhlasíte/máte rozdílné názory, nebo takové diskuze čtete, jak často pro Vás zpravidla platí následující?“ (2020; N=2580; v %)

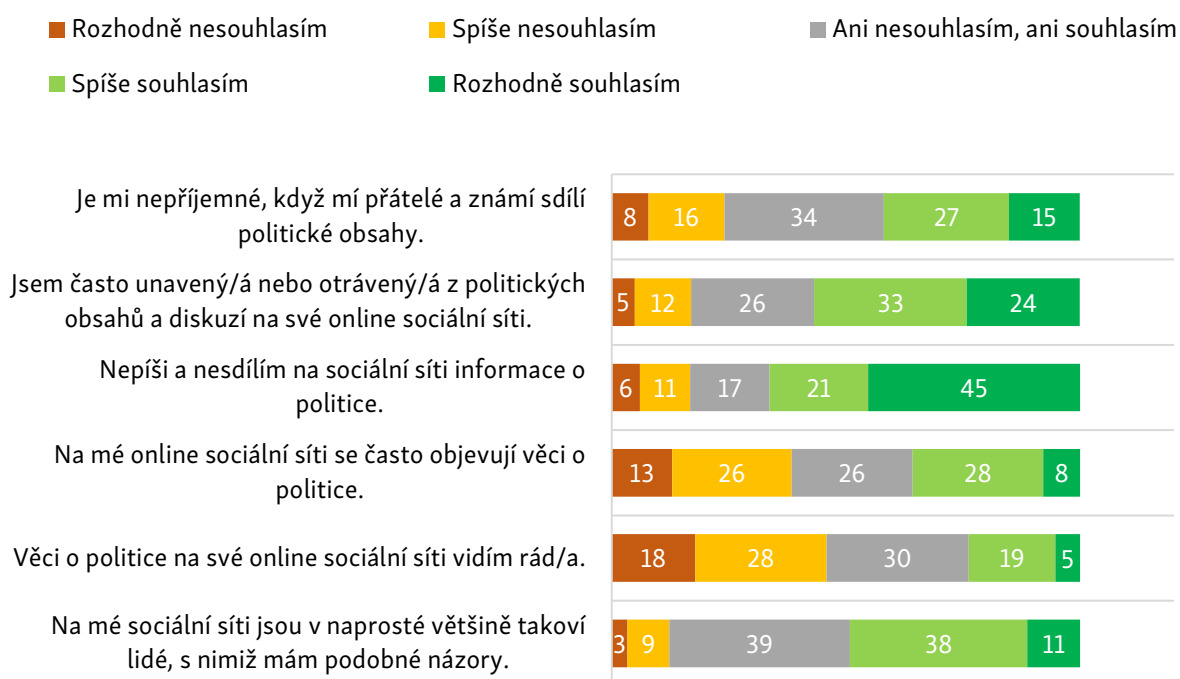

PŘÍSPĚVKY O POLITICE NA SÍTÍCH

- › 66 % uživatelů online sociálních sítí příspěvky o politice nikdy nesdílelo a nepsalo.
- › Téměř polovina uživatelů sítí (46 %) viděla na své síti politické obsahy nerada, a více než polovina (59 %) uvedla, že je z nich unavená či otrávená.
- › Jen 11 % uživatelů rozhodně souhlasilo s tím, že na jejich síti jsou v naprosté většině takoví lidé, s nimiž mají podobné názory.

Jak už jsme si ukázali výše, využívání sítí k vyjadřování se o politickém dění a k získávání informací o něm rozhodně nelze označit za dominantní způsob užívání sítí. Naopak, jak naše starší data z poloviny minulého desetiletí ([Stará a nová média, participace a česká společnost. Výzkumná zpráva](#)), tak i aktuální data z roku 2020 ukazují, že poměrně velký podíl uživatelů má k těmto způsobům používání sociálních sítí rezervovaný přístup. Takoví uživatelé se diskuzím o politice i jiným politickým obsahům obvykle snaží cíleně vyhýbat (Obr. 13). Téměř polovina uživatelů sítí (46 %) na své síti věci o politice vídala nerada (ve srovnání s 24 %, které je vídalo rádo) a 39 % uživatelů deklarovalo, že se na jejich síti takové obsahy neobjevují často. Celkem 66 % uživatelů souhlasilo s tím, že sami na svých profilech politické obsahy vůbec nevytváří a ani je nesdílí, a 42 % uživatelů sítí bylo dokonce nepříjemné, když takové obsahy sdíleli jejich přátelé. Co se týče povahy sociální sítě, 49 % uživatelů souhlasilo s tím, že na online sociálních sítích jsou v naprosté většině ve spojení s takovými lidmi, s nimiž mají podobné názory. S tvrzením naopak nesouhlasilo 12 % uživatelů.

Obr. 13: „Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími tvrzeními, které se týkají sdílení názorů či politických obsahů na Facebooku a jiných online sociálních sítích?“ (2020; N=2792; v %)

ČÁST 3: PROMĚNY POLARIZACE A DŮVĚRY BĚHEM PANDEMIE

SPOLEČENSKÁ A POLITICKÁ POLARIZACE

- › Během pandemického roku 2020 došlo k mírnému nárůstu polarizace ve společnosti.
- › 78 % lidí na konci roku 2020 souhlasilo s výrokem, že některá témata rozdělují českou společnost tak moc, že v nich není možné najít shodu, a 81 % souhlasilo s tím, že taková neshoda existuje mezi politiky.
- › 20 % respondentů vyjádřilo souhlas s tezí, že lidé, kteří mají na důležité věci opačný názor než oni sami, mohou být nebezpeční. Nesouhlas vyjádřilo 48 %.
- › 30 % lidí deklarovalo, že nemá smysl sledovat média, která prezentují jiné názory na důležité věci, než mají oni sami. Nesouhlas vyjádřilo 37 %.
- › Podle sympatií mezi voliči bylo na konci roku 2020 možné velmi jasně identifikovat dva politické bloky, kde na jedné straně stojí voliči Hnutí ANO 2011, SPD, ČSSD a KSČM a na straně druhé pak voliči Pirátů, ODS, KDU-ČSL, TOP 09 a hnutí STAN.

Metodologická poznámka: Polarizace ve společnosti byla měřena pomocí nástroje, jenž předpokládá existenci dvou typů polarizace – polarizace vnímané a polarizace praktikované. Sada položek (1-4, Obr. 14), která měřila **vnímanou polarizaci**, zachycuje, do jaké míry respondenti společnost vidí jako polarizovanou. **Praktikovaná polarizace** (položky 5-8) se pak zaměřuje na to, do jaké míry sami respondenti mají tendenci se polarizovaně chovat (např. nebat se s lidmi s jinými názory). V obou případech lidé vyjadřovali s předloženými tvrzeními nesouhlas nebo souhlas, a to za využití pětibodové škály (1=rozhodně nesouhlasím; 5=rozhodně souhlasím). V následném zpracování byl jeden i druhý typ polarizace vypočten jako průměr všech 4 položek. Výsledek pak nabývá hodnot 1-5, přičemž vyšší hodnoty indikují vyšší míru vnímané nebo praktikované polarizace.

Z dat z konce roku 2020 je patrné, že **čeští občané společnost jako rozdělenou často vnímali**, avšak už o poznání méně deklarovali tendenci jednat polarizovaně (Obr. 14). Celkem 78 % respondentů tedy v šetření souhlasilo s výrokem, že některá témata rozdělují českou společnost tak moc, že v nich není možné najít shodu, a s tezí o neshodě mezi politiky souhlasilo dokonce 81 % respondentů (Obr. 15). Názorovou propast mezi blízkými lidmi pocítovalo na konci roku 2020 až 61 % lidí a polarizaci na úrovni médií a jejich publik 55 % respondentů. Pokud se však podíváme na polarizované jednání české populace, situace vypadá poněkud odlišně. O poznání menší část respondentů totiž uvedla, že nemá cenu bat se s lidmi, kteří mají jiný názor než oni sami (20 %), že nemá cenu sledovat média prezentující jiné postoje (30 %) nebo že politici s jiným názorem nemají v politice co dělat. Naopak polovina respondentů vyjádřila souhlas s tvrzením, že nemá smysl bat se či přátelit s někým, kdo má jiné názory.

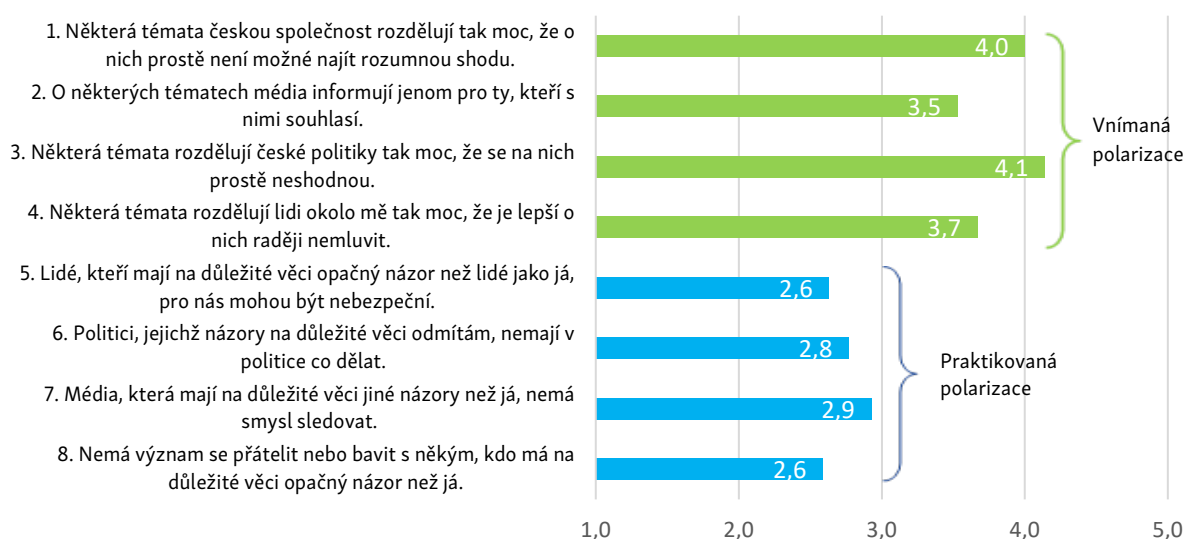
Podíváme-li se na souhrnné indexy polarizace (viz metodologická poznámka) a **jejich proměnu během pandemického roku 2020** (Obr. 16), vidíme u obou typů polarizace vzestup, v případě vnímané polarizace mírně výraznější. (Respondenti obecně skórovali v roce 2020 výše v 7 z 8 položek měřících polarizaci ve srovnání s přelomem roku 2019/2020.)

Míry vnímané i praktikované polarizace se mezi některými skupinami liší. Společnost vnímali jako polarizovanou především respondenti s vyšším vzděláním (Obr. 17), naopak respondenti s nižším vzděláním vykazovali vyšší hodnoty u praktikované polarizace (zejména pak u položky sdělující, že média prezentující opačné názory nemá smysl sledovat). V případě věkových kategorií se od ostatních skupin odlišují především kategorie 55-64 a 65+ (Obr. 18). Tyto nejstarší věkové skupiny vykazovali mírně vyšší hodnoty u obou typů polarizace. Naopak žádné významné rozdíly v polarizaci jsme nenalezli mezi ženami a muži. Polarizace, a především pak ta praktikovaná, je mimo jiné spojena i s finanční situací domácností (Obr. 19).

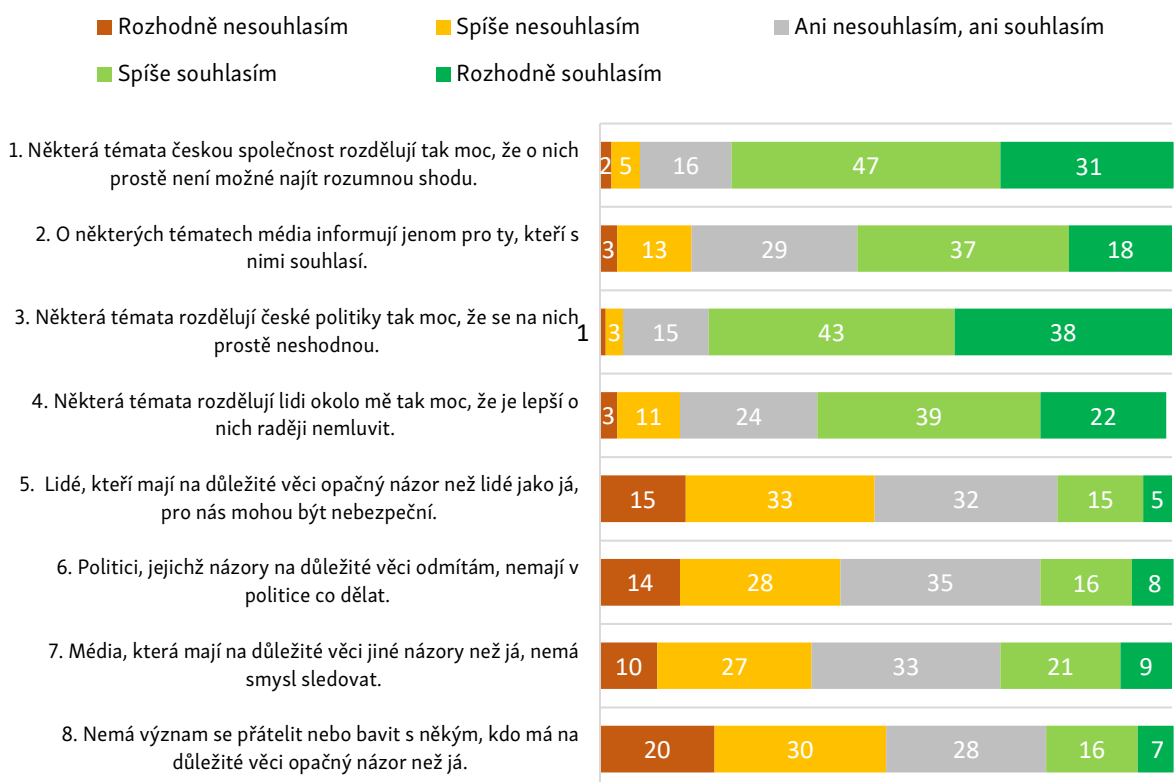
Ti, kteří si nemohou dovolit včas platit všechny pravidelné účty, platby a splátky vnímají společnost jako více polarizovanou a mají větší tendence vylučovat ze svého okolí a společnosti lidi s opačnými názory.

Nakonec jsme se zaměřili taktéž na samotnou **politickou rovinu polarizace**, tedy politickou vzdálenost respondentů zachycenou prostřednictvím deklarovaných sympatií vůči voličům jednotlivých politických stran (Tab. 4). Sympatie mezi voliči stran jsme měřili na jedenácti-bodové škále, kde „0“ znamenala to, že jsou voliči dané strany „rozhodně nesympatičtí“ a „10“, že jsou rozhodně sympatičtí. Na konci roku 2020 se dle tohoto klíče společnost dělila na dvě poměrně dobře rozpoznatelné skupiny. Tu první tvořili voliči hnutí ANO 2011, SPD a stran ČSSD a KSČM, kteří k sobě vzájemně chovali vyšší míru sympatií než k ostatním stranám. Druhá skupina se pak skládala z voličů Pirátů, ODS, KDU-ČSL, TOP 09 a hnutí STAN.

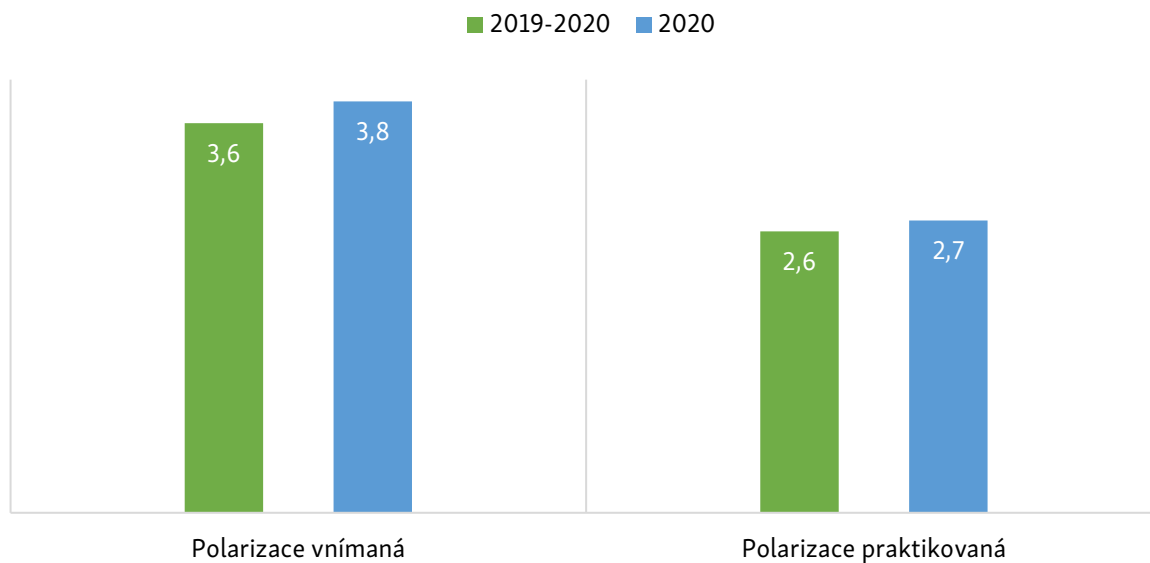
Obr. 14: „Jak moc souhlasíte s následujícími výroky?“ (1=rozhodně nesouhlasím 5=rozhodně souhlasím; 2020).

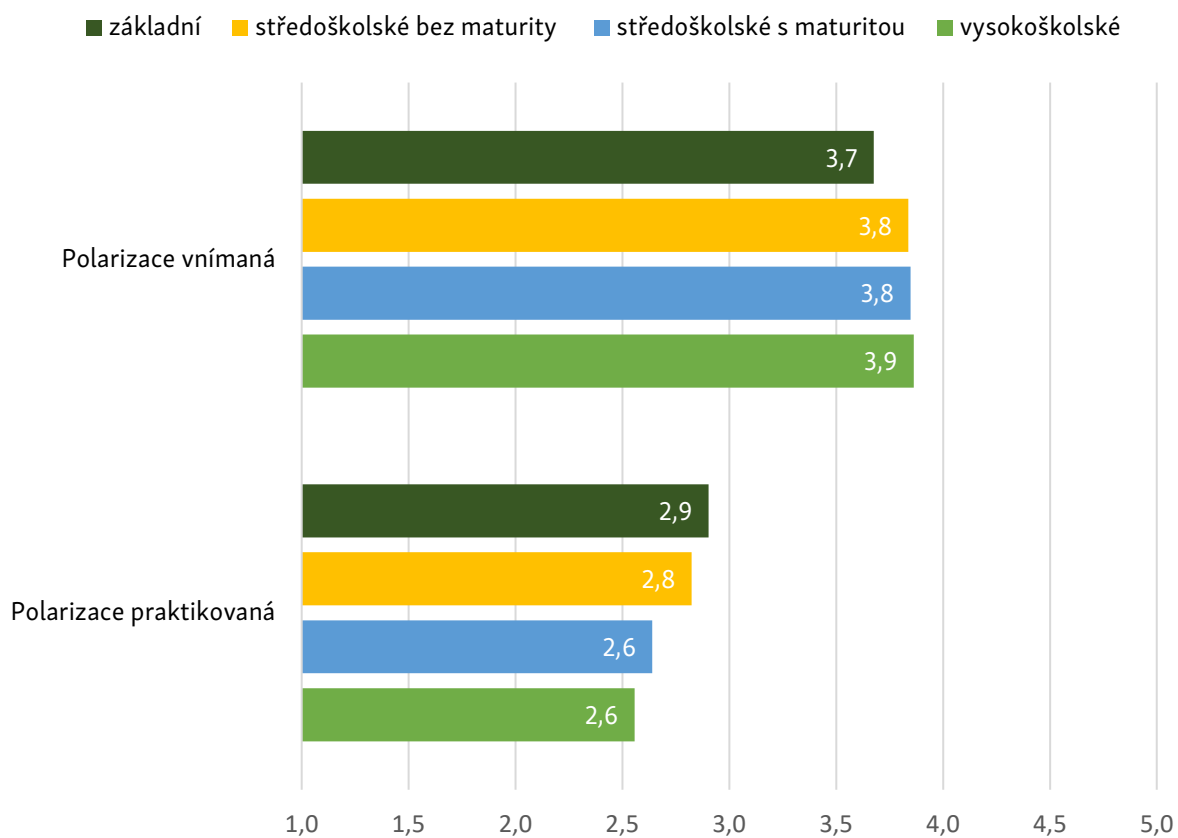
Obr. 15: „Jak moc souhlasíte s následujícími výroky?“ (1=rozhodně nesouhlasím 5=rozhodně souhlasím; 2020)

Obr. 16: Proměna polarizace během roku 2020.

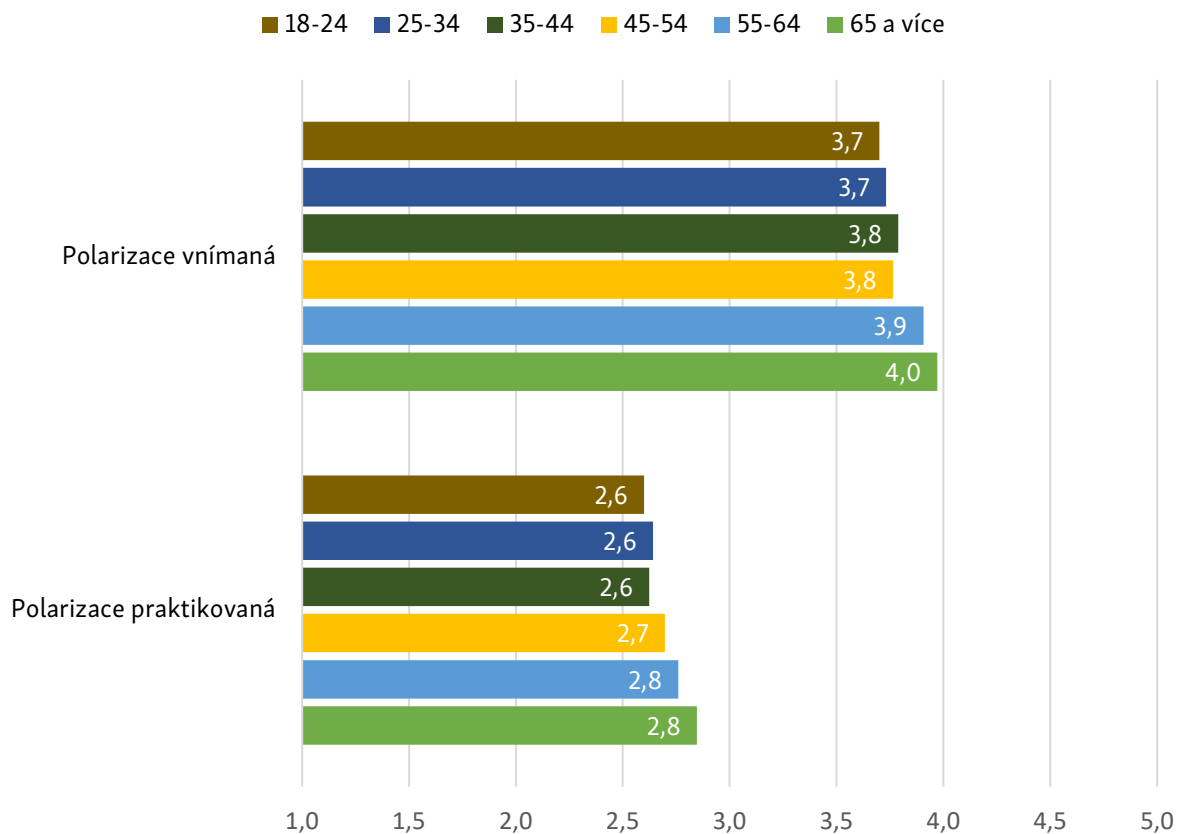

Obr. 17: Polarizace podle vzdělání (2020).

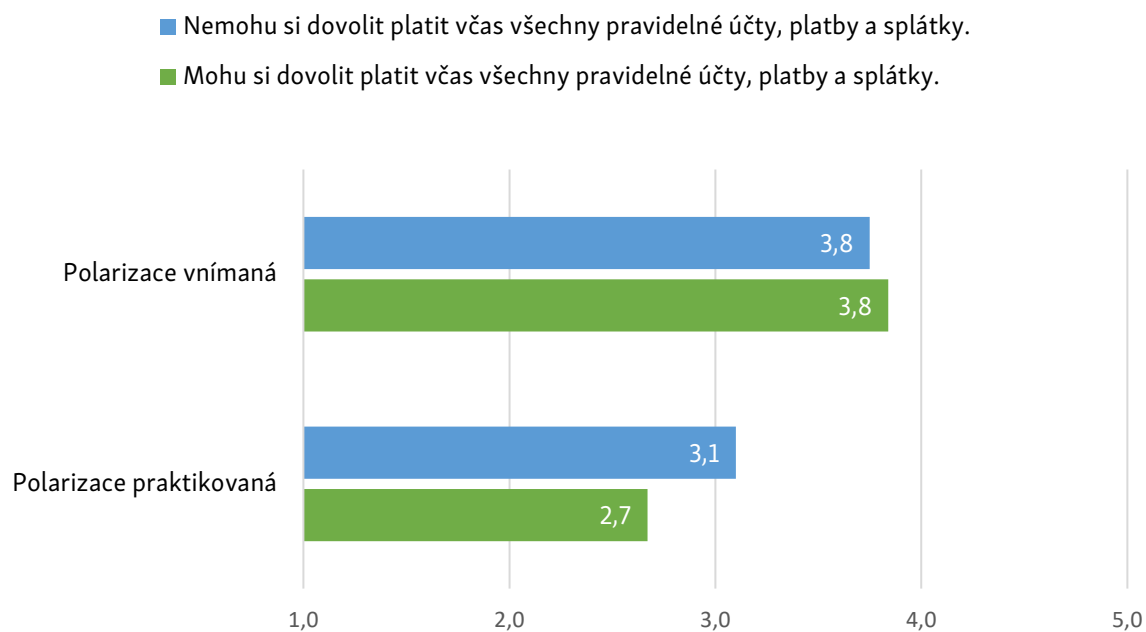

Obr. 18: Polarizace podle věku (2020).

Obr. 19: Polarizace podle finanční situace (2020).

Tab. 4: Sympatie mezi voliči politických stran (2020).

Sympatie k voličům:

	ANO 2011	SPD	KSČM	ČSSD	Piráti	ODS	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
volič ANO 2011		3,8	3,4	4,3	2,7	1,8	2,2	1,2	2,6
volič SPD	4,2		3,4	2,7	1,4	1,3	1,6	1,0	2,3
volič KSČM	5,2	3,9		4,5	1,7	1,1	2,2	1,2	2,4
volič ČSSD	4,3	2,9	4,3		3,6	2,4	3,5	2,2	3,6
volič Pirátů	1,9	2,0	1,1	3,1		4,5	3,6	4,4	5,8
volič ODS	1,5	2,0	0,5	2,5	4,9		4,4	6,0	6,2
volič KDU-ČSL	2,3	1,7	0,9	3,3	5,3	4,7		5,4	6,1
volič TOP 09	0,9	1,0	0,6	2,8	5,5	5,8	4,0		6,7
volič STAN	1,8	1,6	1,1	3,1	5,4	4,8	3,9	4,5	

DŮVĚRA

- › Během roku 2020 mírně klesla důvěra v politiky, novináře a profesionální média.
- › Během pandemie se ve společnosti mírně zvýšila důvěra v lékaře a důvěra v lidi v blízkém okolí.

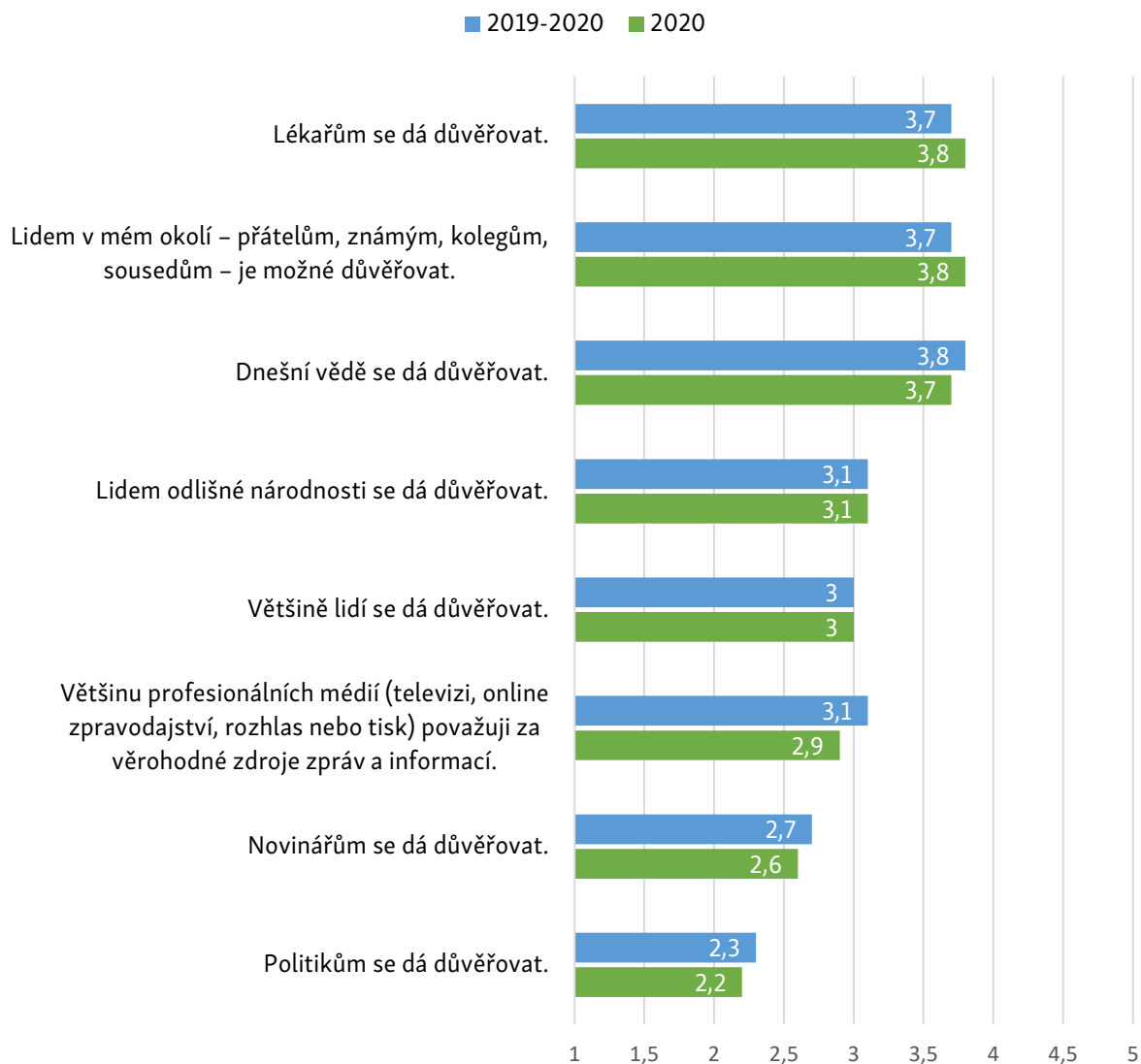
Metodologická poznámka: Různé typy důvěry prezentované v této části zprávy byly měřeny prostřednictvím nesouhlasu nebo souhlasu s předloženými výroky. Souhlas je zachycen za pomoci pětibodové škály (1=rozhodně nesouhlasím; 5=rozhodně souhlasím), v níž prostřední bod (3) je bodem neutrálním (ani souhlas, ani nesouhlas). Hodnoty menší než 3 tedy ukazují převažující nesouhlas (tedy inklinaci populace směrem k nedůvěře), hodnoty vyšší naopak představují převažující souhlas (a tedy tendenci populace směrem k důvěře).

V meziročním srovnání jsme se zaměřili na proměny různých typů důvěry ve společnosti. Konkrétně na důvěru v expertní systémy reprezentované lékaři a vědou; důvěru v představitele veřejné sféry, tzn. v politiky, novináře a profesionální média; a důvěru mezilidskou, chápanou jako důvěru v ostatní lidi, osoby odlišné národnosti a osoby v blízkém okolí. **Nejnižší úroveň důvěry, v porovnání s ostatními, chovají lidé k politikům a novinářům** (Obr. 20). Navíc během roku 2020 důvěra v tyto aktéry ještě klesla, u politiků patrně v reakci na způsob zvládnání pandemie covid-19 v uplynulém roce ([STEM: Dodržování a hodnocení protipandemických opatření a důvěra ve schopnost vlády zvládat pandemii covid-19](#)). Meziročně **oslabilo rovněž přesvědčení, že je možné důvěřovat většině profesionálních médií**. Jedním z důvodů tohoto poklesu, je patrně postojové roztržité českých profesionálních médií jak ve vztahu k politické reprezentaci a jejím protipandemickým krokům, tak vůči pandemii jako takové. Současně za touto změnou může být skutečnost, že se část populace v době pandemie uchýlila ke konzumaci alternativních médií a blogů, protože považovala pandemii za méně závažnou, než ji média a politici prezentovali ([STEM: Mýtům a konspiracím o COVID-19 věří více než třetina české internetové populace](#)). Pokles důvěry v politiky i v média přitom kopíruje obecný a dlouhodobý trend snižování důvěry v demokratické instituce ([Reuters Institute: Digital News Report 2020](#)).

Pozornost zaslouží i **kontrast mezi mírným zvýšením důvěry v lékaře a mírným poklesem důvěry ve vědu**. Lékaře (potažmo medicínu) a vědu lze chápat jako typické symboly expertního vědění a postoje k nim by dle očekávání měly být provázané. Při interpretaci výsledků tohoto výzkumu je nicméně nutné brát v úvahu, že data byla sbírána před tím, než věda z pohledu české společnosti stačila „splnit svůj úkol“: tedy před příchodem nově vyvinutých vakcín a současně v atmosféře doznívající vědecké nejistoty ohledně povahy a možných důsledků koronavirového onemocnění.

V případě mezilidské důvěry se pak statisticky významně zvýšila **důvěra v lidi v blízkém okolí**, což lze chápat především jako důsledek pandemií zprostředkovaného zdůraznění nejbližších příbuzenských vazeb. U ostatních položek k meziroční změně nedošlo.

Obr. 20: „Uvedte, prosím, jak moc souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími výroky.“ (1=rozhodně nesouhlasím 5=rozhodně souhlasím; 2020)

ZDROJE

Macek, Jakub (2015) *Média v pohybu: K proměně současných českých publik*. Brno: MUNI Press

Macek, Jakub, Alena Macková, Kateřina Škařupová a Lenka Waschková Císařová (2015) *Stará a nová média v každodennosti českých publik. Výzkumná zpráva*. Brno: Masarykova univerzita.

Macková, Alena (2017) *Nová média v politické komunikaci: politici, občané a online sociální sítě*. Brno: MUNI Press.

Macková, Alena a Jakub Macek (2015) *Stará a nová média, participace a česká společnost. Výzkumná zpráva*. Brno: Masarykova univerzita.

[Reuters Institute: Digital News Report 2020](#)

[STEM: Dodržování a hodnocení protipandemických opatření a důvěra ve schopnost vlády zvládat pandemií covid-19](#)

[STEM: Mýtům a konspiracím o COVID-19 věří více než třetina české internetové populace](#)

Vochocová, Lenka., Jana Rosenfeldová, Jan Zápotocký, Andrea Průchová Hrůzová, a Tereza Fousek Krobová (2021) *Na moři, za plotem, na síti. Digitální média a debata o migraci v Česku*. Kniha Zlín.

Vochocová, Lenka, Václav Štětka a Jaromír Mazák (2016) Good girls don't comment on politics? Gendered character of online political participation in the Czech Republic. *Information, Communication & Society* 19 (10): 1321–1339.

<https://zivotbehempandemie.cz/>